

7.

Wartość spotkania z młodszym bratem, siostrą, kolegą

I. PROSPEKT WARTOŚCI

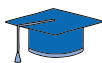
1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój emocjonalny

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Umiejętność okazywania uczuć

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Kształtowanie postawy odpowiedzialności za młodszego brata, siostrę, kolegę

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Jaka jest rola starszego rodzeństwa?
- Na czym polega odpowiedzialność za młodszego rodzeństwo?
- Z czego wynika agresja wobec słabszych?

1.5. ZADANIA DLA UCZNIA, SAMOWYCHOWANIE

Normy

- Należy szanować godność młodszej osoby.
- Nie można traktować młodszych w sposób instrumentalny.
- Trzeba poświęcać czas młodszemu rodzeństwu.

Zasady

- Z zainteresowaniem słucham tego, co ma mi do powiedzenia młodszy; jestem dla niego wyrozumiały.
- Dzielę się swoją wiedzą i umiejętnościami z młodszym rodzeństwem¹.
- W relacji z młodszym nie wykorzystuję swojej przewagi, wynikającej z wieku.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

Normy

- Stosunek rodziców do dzieci jest przykładem, jak starsze rodzeństwo powinno traktować młodsze rodzeństwo.
- W rodzinie uczy się cierpliwości względem młodszego rodzeństwa.
- Należy uczyć młodsze dzieci szacunku i respektu wobec starszego rodzeństwa.

Zasady

- Włączam starsze dzieci w proces wychowawczy ich młodszego rodzeństwa.
- Dbam o dobre relacje między starszymi i młodszymi dziećmi.
- Uczulam starsze dzieci, żeby reagowały na zagrożenia, którym może ulegać młodsze rodzeństwo (Internet, przemoc w telewizji, nieodpowiednie towarzystwo).

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

Normy

- Zjawisko „fali” w środowisku szkolnym jest niedopuszczalne.

¹ „Młodzi ludzie, tak chłopcy, jak i dziewczęta, wiedzą, że mają żyć dla drugich i z drugimi, wiedzą, że ich życie ma sens, o ile staje się darem bezinteresownym dla drugich”. Jan Paweł II, *Przekroczyć próg nadziei*, rozm. przepr. V. Messori, wyd. KUL, Lublin 2018, s. 106.

- Starsi nauczyciele powinni otaczać życzliwością młodszych, mniej doświadczonych kolegów.
- Szkoła powinna wychowywać do odpowiedzialności za młodszych i słabszych.

Zasady

- Reaguję na przejawy dyskryminacji młodszych uczniów.
- Uczę szacunku dla młodszego kolegi, brata, siostry.
- Wyrażam radość, gdy uczniowie pomagają młodszym i słabszym kolegom.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Uczniowie dobierają się w pary. Jedna osoba przejmuje rolę starszego rodzeństwa i zwraca się do drugiej osoby tak, jakby się zwracała do młodszego rodzeństwa. Aranżują sytuację, w której trzeba zakomunikować młodszemu rodzeństwu, że się z nim nie zgadzam, że mi przeszkadza, że go proszę o zrobienie czegoś lub że mu czegoś odmawiam. Te cztery komunikaty jeden uczeń pisze na kartce (np. „zostaw mnie w spokoju”, „proszę o coś, co mi się należy”). Druga osoba wymienia je według następujących zasad:

- zamiast atakować osobę, zaczynając od słowa „ty”, zacznij od sformułowania „ja”;
- rozpocznij zdania od wyrażen: „cieszyłbym się, gdyby...”, „wolałbym, żeby...”, „rozumiem, że ty, ale...”;
- zamień rozkaz na prośbę;
- daj drugiemu prawo do swojego zdanie i wysłuchaj go (np. „rozumiem, że uważasz tak, ja jednak myślę inaczej”).

Ćwiczenie to ma za zadanie uczulić młodzież na zasady właściwej komunikacji z osobami młodszymi; dopuszczanie ich do głosu bez wykorzystywania swojej przewagi nad nimi.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Młodzież szanuje: młodszego kolegę, brata, siostrę. Dostrzega wartość w spotkaniu z młodszymi od siebie, nie traktuje ich w sposób protekcyjny, nie wykorzystuje przewagi fizycznej i psychicznej w stosunku do nich. Chętnie dzieli się swoim doświadczeniem, wiedzą, służy radą i pomocą². Potrafi otoczyć opieką młodsze rodzeństwo i zaproponować sposób na wspólne spędzanie wolnego czasu.

² „Pierworodny pośród wielu braci, pośród wszystkich, którzy przyjmują Go z wiarą i miłością, po swojej śmierci i zmartwychwstaniu ustanowił przez dar swojego Ducha nową braterską wspólnotę w swoim Ciele, Kościele, w którym wszyscy są dla siebie wzajemnie członkami i winni świadczyć sobie nawzajem posługi zgodnie z różnymi darami, jakie zostały im udzielone”. KDK 32.

1.10. ZAGROŻENIA

Młodzi ludzie często nie mają cierpliwości w stosunku do młodszego rodzeństwa. Nie potrafią okazywać życzliwości i pomagać. W skrajnych przypadkach dochodzi do dyskryminacji i przemocy wobec młodszych kolegów. Agresja, która wyzwoliła się poza domem przenoszona jest na relacje rodzinne.

II. PEDAGOG

2.1. TREŚĆ MATERIAŁU

Relacje między rodzeństwem są bardzo ważne, choć bywają trudne. Zbudowanie bezpieczniejszej więzi między rodzeństwem stanowi niemałe wyzwanie dla rodziców. Jednakże pomoc w tym, by rodzeństwo się dogadywało przez całe życie i mogło na sobie polegać, choć nie zawsze się to udaje, powinno być dla rodziców sprawą priorytetową. W sposób szczególny na uwagę zasługuje starsze dziecko i jego stosunek do młodszego rodzeństwa. Zdarza się dość często wśród starszych dzieci, że czują się zaniedbane przez rodziców z powodu konieczności opieki nad młodszym rodzeństwem; czują się odrzucone. Wtedy potrafią wprost wyrazić swoją niechęć do młodszego brata czy siostry.

Należy więc pamiętać, że aby kształtowała się więź konieczne jest aktywne przebywanie rodzeństwa ze sobą. Stwarzanie szansy na to, żeby dzieci się poznawały w różnych sytuacjach: w rozmowach, śmiechu, grach, wspólnym organizowaniu czasu, planowaniu itp. Wspólny czas to również czas spędzony razem z rodzicami, celebrowanie wspólne posiłki, spacer, zabawy na świeżym powietrzu czy wspólne wyjazdy.

Podobnie rzecz się ma z relacjami z młodszymi kolegami i koleżankami w szkole. Zadaniem wychowawców i nauczycieli jest uczenie młodzieży szacunku i gotowości do pomocy młodszym uczniom oraz zapobieganie wszelkim zachowaniom naruszającym godność osobistą uczniów z młodszych klas.

2.2. LITERATURA WYBRANA Z KOMENTARZEM

Książka autorstwa Andrzeja Maleszki powstała na podstawie filmu pod tym samym tytułem. *Czerwone krzesło* to pierwszy tom całej serii opowiadającej

o problemach, które są udziałem przedmiotów wykonanych z drzewa magicznego dębu.

Magiczne drzewo. Czerwone krzesło to opowieść o trójce rodzeństwa: Tosi, Kukim i Filipie. Pewnego dnia dzieci odnajdują magiczne krzesło, które spełnia życzenia tego kto na nim siedzi. Zrządzeniem losu o magii krzesła dzieci dowiadują się za sprawą ciotki, która usiadłszy na nim wypowiada życzenie, by ich rodzice dostali pracę na statku. Czerwone krzesło spełnia to życzenie – rodzice wyruszają w rejs, a dzieci postanawiają wyruszać na ich poszukiwanie.

Książka z humorem opowiada o relacjach rodzeństwa, których lęki, marzenia i pragnienia praktycznie w niczym nie odbiegają od tych, które mają młodzi czytelnicy.

Dokładnie o północy Kuki otworzył oczy i zaraz je zamknął, bo okno rozświetliła błyskawica. Po sekundzie zahuczał grzmot i dom zadrżał. Kuki naciągnął kołdrę na głowę, bo nienawidził burzy. [...] W mroku widział, jak skrada się jakaś postać w hełmie i zbliża do niego. Nie mógł czekać. Musiał zaatakować pierwszy. Wyskoczył zza płaszczy i z całych sił walnął przeciwnika metalowym fletem.

Usłyszał dziki wrzask:

– Ała!

A potem: – Kuki, ty kretynie! Co robisz?

Jego dwunastoletni brat Filip zdjął kask rowerowy i rozcierał głowę. Do mieszkania wbiegła mama w mokrej pelerynie, z latarką w ręku.

– Co się stało?

– Kuki chciał mnie ukatrupić! – zawołał Filip.

Mama podbiegła do Kukiego:

– Króliczku, obudziłeś się? Mówiłam, że ktoś musi z nim zostać! – Mama przytuliła chłopca. – Nie bój się. Już wróciliśmy...

Do korytarza weszli tato i Tosia. Byli kompletnie przemoczeni. Tato niósł deski i kawałki folii.

Filip zawołał do siostry:

– Tośka! Kuki rozwalił ci flet!

– Co?

Dziewczynka chwyciła flet, który był wygięty i miał pęknięty ustnik.

- Dlaczego go zepsuliście?
- Nie my, tylko Kuki! – krzyknął Filip.
- Spokój – powiedział tato. – Zdejmijcie mokre rzeczy i chodźcie na ciepłą herbatę. Wszyscy.

A. Maleszka, *Magiczne drzewo. Czerwone krzesło*, wyd. Znak, Kraków 2015, s. 9-15.

Kuki jest najmłodszym z rodzeństwa. Ma wybujałą wyobraźnię i boi się burzy. W przedstawionym fragmencie budzi się w czasie trwającej ulewy. Jest sam w domu, więc jego wyobraźnia zaczyna mu płatać figle. Bierze swojego brata za potwora, który chce go skrzywdzić. Filip dostaje od Kukiego fletem w głowę. I zaczyna się rodzinna awantura, ponieważ flet należał do Tosi. Trójka rodzeństwa obwinia się nawzajem. Ostatecznie ojciec rozładowuje atmosferę, proponując wszystkim herbatę.

Powyższy fragment, jak i cała książka, w sposób zabawny ukazuje relacje, jakie łączą rodzeństwo. Widzimy bohaterów, jak radzą sobie ze swoimi emocjami, jak się wspierają nawzajem w trudnych chwilach, jak mogą na siebie liczyć, jak rozwiązują konflikty. Widzimy całą paletę uczuć, które łączą rodzeństwo. Lektura ta jest świetnym pomysłem do omówienia prezentowanej wartości.

III. NAUCZANIE RELIGIJNE

3.1. NAUCZANIE PAPIESKIE

Dzieci przypominają nam, że misyjna płodność Kościoła czerpie życie nie z ludzkich środków i zasług, lecz jest całkowicie bezinteresownym darem Boga. Niewinność i łaska obecne w życiu dzieci, ale także zadawane im niesprawiedliwe cierpienia, stają się – mocą Chrystusowego krzyża – źródłem duchowego ubogacenia dla nich i dla całego Kościoła. [...] Okres dzieciństwa dostarcza cennych możliwości działania, które przyczynia się zarówno do budowania Kościoła, jak i do humanizacji społeczeństwa.

ChL 47.

Dorastanie w rodzeństwie zapewnia piękne doświadczenie wzajemnej opieki, pomocy i otrzymywania wsparcia. Dlatego też „braterstwo w rodzinie jaśnieje w specjalny sposób, kiedy widzimy troskliwość, cierpliwość, miłość, którymi są otaczani braciszek czy siostrzyczka słabsi, chorzy lub niepełnosprawni”. Musimy uznać, że „mieć brata, siostrę, którzy cię kochają, to głębokie doświadczenie, bezcenne, niezastąpione”, ale musimy cierpliwie uczyć dzieci, aby traktowały siebie jak bracia. Taka praktyka, czasem męcząca, to prawdziwa szkoła życia społecznego. W niektórych krajach istnieje silna tendencja, by mieć tylko jedno dziecko i wówczas doświadczenie bycia bratem staje się czymś rzadkim. W przypadku, gdy nie można mieć więcej niż jedno dziecko, trzeba znaleźć sposób, aby dziecko nie dorastało samo lub w izolacji.

AL 195.

3.2. PISMO ŚWIĘTE

Przynosili Mu również dzieci, żeby ich dotknął; lecz uczniowie szorstko zabraniali im tego. A Jezus, widząc to, oburzył się i rzekł do nich: „Pozwólcie dzieciom przychodzić do Mnie, nie przeszkadzajcie im; do takich bowiem należy królestwo Boże. Zaprawdę, powiadam wam: Kto nie przyjmie królestwa Bożego jak dziecko, ten nie wejdzie do niego”. I biorąc je w objęcia, kładł na nie ręce i błogosławił je.

Mk 10,13-16.

Mt 25,40;
por. Mt 18,21; Łk 15,3-7.

KKK 2212.

Zaprawdę, powiadam wam: Wszystko, co uczyniliście jednemu z tych braci moich najmniejszych, Mnieście uczynili.

3.3. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Czwarte przykazanie naświetla także inne związki w społeczeństwie. W naszych braciach i siostrach widzimy dzieci rodziców; w naszych kuzynach – potomków naszych przodków; w naszych współobywatelach – synów naszej ojczyzny; w ochrzczonych – dzieci naszej Matki, Kościoła; w każdej osobie ludzkiej – syna lub córkę Tego, który chce być nazywany „naszym Ojcem”. Dlatego więc nasze związki z bliźnim mają charakter osobowy. Bliźni jest nie tylko „jednostką” zbiorowości ludzkiej, ale jest „kimś”, kto z racji swojego wiadomego pochodzenia zasługuje na szczególną uwagę i szacunek.

IV. LITERATURA

- Accovis M. [właśc. Accorsi M.A.], Taddia F., *Rodzeństwo jak z nim wytrzymać?*, il. I. Marzorati, tłum. J. Drewnowski, wyd. Egmont Polska, Warszawa 2006.
- Bula M., *Rodzina środowiskiem pełnego rozwoju człowieka*, w: *Wychowanie w rodzinie chrześcijańskiej*, red. F. Adamski, wyd. Petrus, Kraków 2010, s. 47-60.
- Davidson J., *Asertywność*, tłum. S. Musielak, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2018.
- Drewnowski G., *Jak okiełznać małego złoja. 150 porad, jak dobrze wychować chłopca*, tłum. A. Kosiarska, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 2005.
- Dutton D.G., *Przemoc w rodzinie*, tłum. P. Kołyszko, wyd. Diogenes, Warszawa 2001.
- Faber A., Mazlish E., *Rodzeństwo bez rywalizacji. Jak pomóc własnym dzieciom żyć w zgodzie, by samemu żyć z godnością*, tłum. B. Horosiewicz, Wydawnictwo Media Rodzina, Poznań 2017.

- Franciszek, *Posynodalna adh. «Amoris laetitia». O miłości w rodzinie*, Wydawnictwo M, Kraków 2016.
- Jan Paweł II, *Adh. Christifideles laici*, w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 2, *Adhortacje*, Wydawnictwo M, Kraków 2006, s. 221-294.
- Jan Paweł II, *Przekroczyć próg nadziei*, rozm. przepr. V. Messori, wyd. KUL, Lublin 2018.
- Kongregacja Nauki Wiary, *Katechizm Kościoła Katolickiego*, wyd. Pallottinum, Poznań 2002.
- Lewis C.S., *Lew, Czarownica i stara szafa*, w: tegoż, *Opowieści z Narnii*, Wydawnictwo Media Rodzina, Poznań [b.r.], s. 9-135.
- Ley K., *Rodzeństwo – miłość, nienawiść, solidarność*, tłum. A. Kosiarska, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 2004.
- Loss L., *Jak ujarzmić małą czarownicę. 150 porad, jak dobrze wychować dziewczynkę*, tłum. A. Kosiarska, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 2005.
- Maleszka A., *Magiczne drzewo. Czerwone krzesło*, wyd. Znak, Kraków 2015.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Biblia Tysiąclecia*, wyd. Pallottinum, Poznań 2012.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym [Gaudium et spes]*, w: tegoż, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, wyd. Pallottinum, Poznań 2002, s. 526-606.
- Wills-Brandon C., *Jak mówić nie i budować udane związki*, tłum. D. Dołęga, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2003.

FILM EDUKACYJNY

Wartość spotkania z młodszym bratem, siostrą, kolegą

<https://youtu.be/GjjpLrmtFsA>

